

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 30. oktobra 1878.

Obseg: Ponovljena razgласa. — Gotovo zdravilo zoper zeló razširjeno govejo kugo. — Kuhinjska sol dober gnoj, pa kako in kedaj? — Nikar gnoja pred zimo v malih kupih spravljati na polje! — Grof Andrassy in pa Turške železnice. — Obravnave iz deželnih zborov. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Ponovljena razgласa.

Prodaja Belanskih juncev v Kranji,

nakupljenih iz državne podpore bo prihodnji ponedeljek, to je, 4. novembra. Več o tem so „Novice“ naznanile v 43. listu.

Začetek novega šolskega leta

na podkovski in živinozdravski šoli v Ljubljani je 4. dne prihodnjega meseca, kakor je to bilo že obširno naznanjeno v 42. listu „Novic“. Kdor tedaj misli v to šolo priti, naj se oglasi do onega časa.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 18. oktobra 1878.

Gotovo zdravilo zoper zeló razširjeno govejo bolezen.

Dodatek k sestavku „razmere pašnikov v Bohinji.“

Pri svojem večkratnem potovanji v Bohinjskih planinah, pa tudi pri večkratnem obiskovanji živinskih hlevov v dolini sem med govedi zapazil neko zeló razširjeno bolezen. Znamenja te bolezni so tako očitna, da pomota o naturi te bolezni ni mogoča; mlada živina le počasi raste, odraščena hujša in daje malo mleka. Zato mi ni treba bolezni po imenu imenovati; vsak gospodar jo vgane sam, če mu zoper to bolezen sledeče zdravilo (recept) napišem, ki naj veljá koj za prihodnjo zimo.

Gospodarji! dajte svoji živini na 1 cent žive teže 3 in pol do 4 funte dobrega sena, dajte jej dovolj frišne vode in skrbite, da biva v čednem in suhem hlevu, ki ima 15 do 17 stopinj gorkote po R. gorkomeru. Če ta recept poskusite pri kravi mlekarici, katera, na priliko, vaga 6 centov, dali jej boste na dan 24 funtov dobrega sena. Teh 24 funtov razdelite na 6 porcijonov; prvi porcijon dajte jej zjutraj pred 5. uro; drugi porcijon položite jej koj po povžitem prvem. Ko je drugi porcijon povžila, napojite jo, in potem dajte jej tretji porcijon. Zdaj očedite kravo s čohljo (štrigljem) in krtačo in nastlajte jej dovolj. Po vsem tem pa zaprite hlev, da ima živina celi dan mir in čas za prežvekovanje. Ob 4. uri popoldne pridite še le zopet v hlev. Zdaj delajte z ostalimi tremi porcijoni tako, kakor z unimi zjutraj.

Porok sem vam, da če bote tako ravnali, kakor vam tù svetujem in večkrat hlev pregledate, pa ne vsega prepuščate dekli (majarici), bode imenovane zeló razširjene bolezni do prihodnje spomladi konec.

Ugovarjali mi pa boste, to vem, da vam ni mogoče zmirom le pokladati sená, nakošenega na senožetih in da imate za krmo tudi slame, listja in druge kratke klaje. Prav je, če imate vsega tega obilo. Zdaj imate le na to paziti, da bode taka klaja vaši živini zalegla toliko, kolikor na 1 cent žive teže živini zaležejo 3½ ali 4 funti dobrega sená. Da pa veste, koliko redivne moči ima vsaka druga klaja v primeri s senom v sebi, berite sledečo tabelo, ki vam kaže vrednost ene in druge klaje memo dobrega sená.

Da živina se toliko redi z drugo klajo, kakor se redi s 100 funti dobrega sena, morate jej dati:

Ajdovice (ajdove slame)	200	funtov,
grahove slame	130	„
grahovih lušin	120	„
ječmenove slame	250	„
ovsene slame	250	„
krompirja	170 do 200	„
deteljnega sená v cvetji pokošenega	90	„
deteljnih plev	120	„
rženih otrobov	45	„
pšeničnih otrobov	50	„
zelja	400	„
listja suho zelenega	100	„
listja slabega	150	„
turšice	40	„
turšične slame	200	„
senožetske trave v začetku cvetja		
pokošene	90	„
senožetske trave koncem cvetja		
pokošene	100	„

Pomisliti pa je treba, da se kravi ne sme le samo slama ali samo le žito pokladati, ampak redivna krma (žito, otrobi) se mora v pravi primeri s tako klajo (slamo) pokladati, katera jej le bolj želodec napolni.

O tem pa vam drugi pot več pové prijatelj umne živinorejce, ki te vrstice v berilo priporoča sploh vsem živinorejcem.
H.

Kuhinjska sol dober gnoj, pa kako in kedaj?

O tem, ali je kuhinjska sol dober gnoj, so si misli kmetovalcev zeló navskriž; eni silno povzdigujejo njeno gnojno moč, drugi jim ne dadó tega veljati. Kakor pri

vseh drugih rečeh, ko eden trdi belo, drugi črno, tako je tudi tukaj: resnica je v sredi. Sploh je gotovo to, da kuhinjska sol ima zdatno gnojno moč, če se z njo o pravem času in o pravi razmeri pognoji pravo zemljišče.

Kuhinjska sol prav za prav ni gnoj, ker sama v sebi nima gnojivne tvarine, kakor jo ima na priliko živinski gnoj, mešani gnoj itd., al sol, če pride v zemljo, razkroji gnojivne stvari, ki jih ima prst in v njivo podorani gnoj v sebi, da jih potem rastline lože v-se vzamejo.

Če premalo soli vzameš za gnojenje, ne boš z njo nič gnojl; če pa soli vzameš preveč in ne gnojiš z njo enakomerno, boš rastlinam le škodoval. Prava mera je ta, da na en hektar zemljišča se vzame 130 do 180 kilogramov, ali na 1 oralo $1\frac{1}{2}$ ali 2 centa kuhinjske soli.

Če v zemlji ni prav nič tacihi stvari, od katerih bi rastline živeža dobivale, se ve da, sol potem nima nikakoršne moči; tukaj zamore le pravi gnoj koristiti.

Izvrstno dobro dela sol na tako imenovanih kislih, z mahom obraščenih senožetih; že drugo leto, ko se je senožet s soljo pognojila, je bil ves mah pokončan in nova lepa trava je rastla tam, kjer je prejšnje leto še mah bil; malokaterikrat pa že v prvem letu pokaže sol svojo gnojivno moč.

Da sol dobro raztopljen v zemljo pride, je treba, če le mogoče, gnojiti z njo, ko zemljo sneg pokriva; če hoče kmetovalec s solnim gnojenjem pravo zadeti in zabraniti, da preveč soli ne pride na eno mesto, naj sol pomeša s prstjo in tako pomešano raztrosi po polji.

Veliko hvalo soli pripisujejo skušnje za to, da rastline bolj ali manj obvaruje škode po mrazu, vročini in mrčesih in da na njivah se soljo pognojenih se riža žita ne loti.

Tudi se je gnojenje s soljo dobro skazalo pri lanu in konopljah, pri grahu in raznoterem sočivji.

Tudi trdijo, da prav dobro tekne sadnemu drevju, če se mu z nepremočno solno vodo pozno v jeseni in pozimi priliva; pravijo, da takemu drevju tudi hud mraz ne škoduje.

Nikar gnoja pred zimo v malih kupih spravljati na polje!

Ni ga slabejega gospodarstva, kakor je to, če se gnoj pred zimo na polje vozi in tam v majhnih kupih ležati pusti. Tudi če se taki kupčki gnoja pokrijejo s zemljo, se potem ne odvrne škoda. Dokler zemlja zmrzuje, ostane gnoj kakoršen je bil; kedar pa nastopi južno vreme, začne gnoj vreti in najbolj redivne tvarine izhlapijo iz njega. Med tem pa redivna gnojnica njegova v zemljo steče in le take majhne kraje rodovitne ali prav za prav prerodovitne stori. Priporoča se sicer o takem slučaju, naj se na teh mestih zeló pognojena prst izkoplje in po njivi razmeče; al to je le majhen dobiček za veliko škodo; sicer tako delo tudi prizadene precejšnjih stroškov. Najbolje je po takem, če že gnoj mora po zimi na polje priti, ga na bolj ravnih njivah precej razmetati, na hribovske njive pa še le takrat gnoj pripeljati, ko je zmrzlina v zemlji prestala in se gnoj more precej podorati.

Želeti bi bilo, da bi vsak gospodar vsaj nekoliko temeljite vednosti imel o tem, kaj je gnoj in kako gnoj svojo gnojivno moč ohrani, kako pa jo izgubi, sicer sam sebi na očitno škodo dela, pa vendar še misli, Bog vedi, kako dobro da zna gospodariti, če tudi tako dela z gnojem, da izpuhti iz njega vse, kar prav za prav je duša gnoja, in potem mu ostanejo le prazne bilke.

Narodno-gospodarske stvari.

Grof Andrassy in pa Turške železnice.

Spisal Fr. Potočnik.

Vse politične stranke so danes enoglasnega prepričanja, da je Andrassyeva politika cislajtanski Avstriji v neizmerno škodo. Pustimo pa narodno politiko na stran in ozrimo se na materialne interese, in sicer v prvi vrsti, kako ogromno škodo trpi in bode trpela Avstrija o zadevah železnic, ako magjarske nakane o tej zadevi obveljajo.

Razvoj najvažnejšega dela komunikacij nove dobe, to je, razvoj železnic, ki je v drugih deželah Evrope zadnjih deset let znamenito napredoval, nima v Avstriji še tistega vspeha, katerega bilo bi želiti na korist državi in gospodarskemu napredku. Današnji čas imela bi ena prvih in pglavitnih nalóg ta biti, da se odločno na to dela, da bi se železnice do naše jugovzhodne meje in čez to mejo zidale v ta cilj in konec, da se zahodna in centralna Evropa zveže s črnim in egejskim morjem. Če pa po eni strani pomislimo to eminentno potrebo, na drugi strani pa prečudni sedanji položaj, da, če kdo danes iz Avstrije v bogate jutrove dežele popotovati ali kupčevati hoče, nima razen morja in Donave druge poti, nego železnico čez Galicijo in Rumunijo do Varne. Tudi neizvedenec mora priznati, da ta pot ni naša najkrajša pot ne do Črnega, ne do Egejskega morja, ne do Carigrada, ne do Soluna.

Kdo pa je kriv, kdo ovira, kdo zadržuje nadaljevanje Evropskih železnic na najkrajši poti v Orient? Človek bi mislil, da kriva tega je Turčija, od katere tako ali tako nič dobrega ne izhaja. Al, kakor bo to iz sledečega očitno, to ni res. Tužnega srca moremo reči, da v domači državi imamo protivnika vsemu temu in da vse le ovira magjarska sebičnost, katero že šest let grof Andrassy zastopa.

Že leta 1870. ste se Avstrija in Turčija o orientalnih železnicah pogodili. Namen te pogodbe je bila zveza Avstrijskih in Rumelskih železnic čez Bosno s priklepom pri Hrvatskem mestu „Novi“. Reklo se je takrat, naj Turčija železnice zida iz Carigrada in Soluna čez Mitrovico, Novi Pazar, Sarajevo, Banjoluko do Novi, in če se to zgodi, bode Avstrija nemudoma železnico od Karlovca do Novega dovršila. In zgodilo se je, kar nikdo pričakoval ni: Turčija se je pogodbe strogo držala. Baron Hirsch je kot podvzetnik od Turške vlade prevzel nalog dovršenja vseh Turških železnic in vsled Avstro-turške pogodbe 1870. leta je stavbo železnic na treh krajih, namreč od Carigrada proti Filipopolju, od Soluna proti Mitrovici, od Novega pa proti Sarajevu tako urno začel, da je železnica od Novega do Banjeluke o 18 mesecih bila gotova.

Kaj pa Avstrija? Žalibog, 1870. leta se o zadevi železnice „Karlovec — Novi“ ni nič zgodilo, čeravno se je glavna direkcija južne železnice v imenu delničarjev zavezala, to le 70 kilometrov dolgo črto nemudoma na svoje stroške brez državne pomoči dovršiti. Znan je nam Kranjcem trud treh konzorcij zarad Dolenjske železnice iz Ljubljane do Karlovca. Ako bila bi Avstrija oni čas pogodbe, katero je 1870. leta s Turčijo sklenila, vestno držala, — ako bi se bila oni čas železnica iz Ljubljane do Karlovca, in od tod do Novega privolila, bi zahodnja in centralna Evropa danes najkrajšo železnico do Egejskega in Črnega morja imela.

Al, žalibog! stvar se je vse drugače zasukala. 1871. stopi namreč Andrassy na krmilo vladno, in s